

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ

для студентів

спеціальності

024 Хореографія

освітнього рівня

перший (бакалаврський)

освітньої програми

024.00.01 «Хореографія»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2150/20
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«   » 2020

Київ – 2020

Розробники:

Панасюк Леонід Валерійович, доктор політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Хрипко Світлана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 28 серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри д.філос.н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

_____.2020 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми _____
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____.2020 р.

Заступник декана

(підпис)

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	дисципліна, яка забезпечує формування загальних компетентностей обов'язкової частини НП	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 108	
Курс	3	
Семестр	5	
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	42	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	42	
Форма семестрового контролю	Іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Суспільно-політичні студії» є осягнення основних тенденцій, причин та наслідків розвитку суспільства, долучення до системних знань про соціальні, політичні й культурні процеси, формування практичних умінь і навичок, необхідних для комплексного розуміння та інтерпретації етнополітичних процесів сучасності, а також для критичного аналізу суспільно-політичного розвитку світу та місця й ролі в них Української держави.

Дисципліна спрямована на формування таких загальних програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

- ✧ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК-1).
- ✧ Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК-3).
- ✧ Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК-6).
- ✧ Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-8).
- ✧ Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК-9).
- ✧ Здатність здійснювати ефективний комунікативний процес (ЗК-12).
- ✧ Здатність усвідомлювати роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин (ФК-1).
- ✧ Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури (ФК-2).
- ✧ Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових мистецьких та позашкільних навчальних закладах (ФК-5).
- ✧ Здатність використовувати інтелектуальний потенціал, професійні знання, креативний підхід до розв'язання завдань та вирішення проблем в сфері професійної діяльності (ФК-6).

3. Результати навчання за дисципліною

Дискутувати і аргументовано відстоювати власну точку зору в процесі вирішення виробничих питань (ПРН-7).

Застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності відповідно до конкретних виробничих обставин (ПРН-15).

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	разом	у тому числі				
		л	с	мкр	пр	ср
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Природа. Людина. Суспільство.	8	2	2	2	-	4
Тема 2. Еволюція уявлень про суспільство.	10	2	2		-	6
Тема 3. Суспільство як соціальна система.	8	2	2		-	4
Разом за змістовим модулем 1	28	6	6	2	-	14
Змістовий модуль 2.						
Тема 4. Людина. Суспільство. Культура.	8	2	2	2	-	4
Тема 5. Етнос. Нація. Національна держава.	8	2	2		-	4
Тема 6. Етнонаціональні відносини та кроскультурна комунікація.	7	2	2		-	4
Тема 7. Суспільство і культура в сучасному глобальному просторі.	5	2			-	2
Разом за змістовим модулем 2	30	8	6	2	-	14
Змістовий модуль 3.						
Тема 8. Політична характеристика суспільства.	6	2	2	2		2
Тема 9. Держава. Основні етапи розвитку української державності.	8	2	2			4
Тема 10. Правова держава. Громадянське суспільство.	8	2	2			4
Тема 11. Геополітика. Україна в сучасному геополітичному просторі.	8	2	2		-	4
Разом за змістовим модулем 3	32	8	8	2	-	14
Семестровий контроль	30	30				
Разом годин	120	22	20	6	-	42

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Тема 1. Природа. Людина. Суспільство.

Розвиток поглядів на світ і людину в історії суспільства. Людина – частина природи. Людина – основа та складова суспільства, що є носієм суспільних характеристик і поза суспільством як людина не існує.

Унікальність та неповторність кожної людини, що зумовлена вже біологічно, – в кожній людині неповторною є комбінація генів (за винятком близнят). Але вона зумовлена й соціально: неповторний життєвий шлях і досвід кожної людини та її самовизначення.

Світ і людина. Сучасна картина світу. Зміст, шляхи і форми історичного процесу розвитку людства. Світ як Всесвіт, його властивості. Природа і суспільство. Жива і нежива природа. Взаємодія людини і природи в процесі історичного розвитку. Становлення людської діяльності. Портрет людства, його єдність і відмінність. Еволюційні та революційні форми розвитку людства. Суперечлива гармонія людини. Людина, особа, індивід. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства.

Сутність суспільства як соціального феномену. Сутнісні риси суспільства – територія, цілісність, здатність підтримувати та відтворювати високу інтенсивність внутрішніх зв'язків, розвиток культури, система норм і цінностей, самодостатність, самовідтворення, саморегулювання, саморозвиток.

Соціальне буття людини. Демографічна структура суспільства. Поселенська структура. Соціально-класова структура суспільства.

Основні сфери суспільного життя. Економічна сфера. Соціальна сфера. Політична система суспільства. Сфера духовного життя суспільства.

Основні поняття теми:

Суспільство, наукова картина світу, людина, соціальне, соціальна реальність, людська діяльність, соціологія, культурологія, політологія, історичний розвиток, структура суспільства, сфера суспільного життя.

Тема 2. Еволюція уявлень про суспільство.

Проблема типологізації суспільств – відокремлення понять «суспільство», «держава», «країна» та з'ясування співвідношення між ними. Типологізація суспільств Фердинанда Тьонніса та синтетична модель Деніела Белла.

Концепції походження суспільства – інструментальна, сексуальна, кратична, гендерна, семантична концепції.

Суспільство як постійно змінювана система. Прогрес – як історичні зміни з позитивними наслідками, з негативними – регрес. Поняття модернізації. Модернізація в соціологічному розумінні – як вдосконалення суспільства, що робить його відповідним до сучасних вимог, це відмова від старих форм і

пошук нових. Основні ідеї теорії модернізації: основою модернізації є індустріалізація; Захід є зразком для модернізації; модернізованість, розвинутість – комплексний феномен, який має технологічні, політичні, економічні, соціальні, психологічні аспекти; основою модернізації є науково-технічний і технологічний прогрес.

Характерні особливості сучасного розвинутого суспільства: постіндустріальне суспільство приходить на зміну державно-монополістичному капіталізму, індустріальному суспільству; виробляє як аграрні, так і промислові товари, набагато перевищуючи власні потреби; йому властиві ускладнення соціальних зв'язків, максимальний розвиток маркетингу, спрямованість у майбутнє, динамічна міжособистісна комунікація; велика роль наукових досліджень, освіти, престиж освіченості.

Постіндустріальні країни (інформаційне суспільство) виробляють і експортують інформацію й знання, можуть реалізовувати їх у великих масштабах, не витрачаючи на це зростаючої кількості праці і матеріалів.

У політичній сфері згасає роль національної держави, відбувається децентралізація політичної влади, яка частіше делегується згори донизу. Політика перестає бути сферою класового конфлікту, політична боротьба розгортається не за контроль над власністю, а за вплив на державу. У соціальному житті відбувається перехід від ієрархії (поділу на нижчі та вищі чини) до сіткової організації. Власність перестає бути головним критерієм соціальної диференціації. Класову структуру поступово змінює статусна ієрархія, яка формується на підставі освіти, рівня культури та ціннісних орієнтацій.

Постіндустріальне суспільство характеризується виникненням нових систем: телекомунікаційних технологій та освіти. Телекомунікації визначають комунікаційну та інформаційну спроможності суспільства в цілому, створюють кожній людині можливість безпосереднього спілкування з іншими суб'єктами суспільства, без посередництва жодних груп, ідеологій, підвищують роль кожної людини як особистості.

Основні поняття теми:

Суспільство, держава, країна, концепції походження суспільства: інструментальна, сексуальна, кратична, гендерна, семантична концепції, традиційне (допромислове) суспільство, промислове суспільство, прогрес, модернізація, постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство.

Тема 3. Суспільство як соціальна система.

Поняття суспільства і системи. Система соціальних зв'язків, соціальних взаємодій, соціальних відносин. Системний аналіз суспільного життя. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи. Соціальна стратифікація. Особистість у системі соціальних зв'язків. Соціальні якості людини. Соціальна роль особистості в суспільстві. Сучасні дослідження соціальної мобільності.

Соціальні елементи суспільства. Соціальна диференціація (вертикальна, горизонтальна). Соціально-групова структура суспільства (класова структура, стратифікаційна структура). Статусно-рольова структура (статуси, ролі, ідентичності, позиції). Ціннісно-нормативна структура суспільства. Інституціональна структура суспільства. Організаційна структура суспільства. Соціальна структура як соціальний процес (становлення соціальних структур, функціонування, зміни в соціальних структурах, трансформація соціальних структур).

Соціальні явища і соціальні процеси. Соціальні суперечності. Соціальні зв'язки та їх типи: контакти; дії; взаємодії; відносини.

Соціальні потреби і соціальні інститути. Функціонування соціальних інститутів: функції та дисфункції, явні і латентні функції інститутів.

Основні поняття теми:

Група, соціальна група, соціальна диференціація, соціальна мобільність, соціальна структура суспільства, класова структура суспільства, стратифікаційна структура суспільства, інституціональна структура суспільства, організаційна структура суспільства, статусно-рольова структура суспільства, нормативно-ціннісна структура суспільства, соціальні взаємодії, соціальні відносини, соціальний інститут.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Тема 4. Людина. Суспільство. Культура.

Поняття «індивід», «індивідуальність», «особистість», «особа». Особистість як сукупність суспільних відносин. Структура особистості.

Поняття ролі, статусу, ідентифікації та ідентичності, позиції. Типи статусів.

Особистість і соціальна структура. Одномірна особистість і всесторонньо-розвинена особистість. Соціальна психіка особистості. Суспільна психологія. Соціальні почуття.

Діалектика процесу соціалізації. Інтеріоризація, екстеріоризація. Соціальна творчість. Стихійна та організована соціалізація. Взаємовплив процесів інституціоналізації і соціалізації.

Культура в генезисі людини. Людська спільнота. Сфери буття людини. Буття і розум. Соціально-історичний час і простір. Цивілізація Матеріальні і духовні цінності. Релігія в системі культури, свідомість і духовний світ людини. Українська духовна культура: діалектика національного і загальнолюдського. Суперечності сучасного світу і поняття цивілізації. Соціальна пам'ять людства як функція культури. Історичність і новаторство в культурі.

Глобалізація та її вплив на розвиток суспільства та культури. Глобалізація як розширена версія вестернізації або агресивного просування так званого західного способу життя (культури).

Основні поняття теми:

Ідентичність, ідентифікація, індивід, інтеріоризація, екстеріоризація, особа (особистість), історичні типи особистості, структура особистості, роль соціальна, соціалізація, статус, культура, свідомість, час історичний, час соціальний, час людського буття, цивілізація, глобалізація.

Тема 5. Етнос. Нація. Національна держава.

Етнічне буття людини. Націоналізм як соціальний феномен. Біологічне і соціальне в людині. Рід і родова спільнота. Біологія, природа і культура в генезисі людини. Специфіка духовного буття людини.

Поняття та загальна характеристика етнонаціональних утворень: етнос, рід, плем'я, народність, народ, нація. Діалектико-матеріалістична концепція нації фіксує дві тенденції в її розвитку. Перша з них властива періоду її формування й виражається у пробудженні національного життя і рухів проти будь-якого гноблення за створення держави, як правило, однонаціональної.

Друга тенденція проявляється в розвитку міжнаціональних економічних, політичних, культурних та інших зв'язків, тобто в інтернаціоналізації матеріального і духовного життя, що логічно завершує послаблення, усунення всіляких національно-державних перешкод, кордонів, веде до міжнаціональної інтеграції (наприклад, сучасне європейське співтовариство).

Як соціокультурний феномен, нація – це наслідок консолідації різних субетнічних груп, які мешкають на певній території, навколо певного етносу, як правило, найчисленнішого, наслідок усвідомлення їхньої окремішності, політичного, економічного, а іноді й військового конституювання в контексті соціальних взаємозв'язків з іншими народами, конституювання своєї особливості у всезагальному, загальнолюдському.

Як політичний феномен, – це етнополітична спільнота, якій притаманний високий рівень консолідації та самоусвідомлення, включеність у політичне життя, творення або прагнення до творення власної держави

Згідно з модерністською концепцією, нація – головна політична форма сучасного об'єднання людей,

Українська нація. Особливості формування та розвитку. Виникнення української держави. Етнонаціональна структура українського суспільства.

Національна держава. Моноетнічні та поліетнічні держави сучасності.

Основні поняття теми:

Етнос, рід, плем'я, народність, народ, нація, субетнічні групи, етнополітична спільнота, національні відносини, етнонаціональна структура суспільства, моноетнічна держава, поліетнічна держава.

Тема 6. Етнонаціональні відносини та кроскультурна комунікація.

Етнічна самоідентифікація як одна з базових ідентифікаційних практик. Почуття етнічної спільності як розмежування на «своїх» і «чужих».

Відображення в етнічності особливостей соціальних практик, культурної спадщини тощо.

Етноеволюційні та етнотрансформаційні процеси. Етноеволюційні процеси зумовлені, насамперед, соціально-економічними і політико-культурними факторами та визначаються економіко-господарськими, історико-політичними, природно-географічними, геополітичними чинниками.

Етнотрансформаційні процеси – процеси, що зумовлені взаємодією різних етнічних спільностей або їхніх частин, що спричинює зміни в самосвідомості етносу або його частини, включення окремих груп його до складу інших етносів і навіть припинення існування одного етносу і появу на його місці нового.

Етнічна консолідація і етнічна асиміляція як найвагомші етносоціальні процеси. Етнічна консолідація – пов'язана з об'єднанням в єдине ціле розрізнених груп одного і того ж етносу, кожна з яких хоча й зберігала до моменту консолідації основні риси етносу, проте між ними були істотні відмінності в обрядах та звичаях, для кожної з них був характерний свій мовний діалект тощо

Етнічна асиміляція – це «розчинення» одного народу або частини його в середовищі іншого, стирання етнічних особливостей одного етносу або його частини і освоєння ним мови, культури і звичаїв того етносу, в межах якого він асимілюється

Національні відносини як процеси, пов'язані з вирішенням етнічних проблем, що стосуються умов виживання і розвитку етносів (проблеми території, політичної влади, мови, культури, традицій, збереження самобутності тощо).

Ідеологічний характер національних відносин, що перебувають на перетині культур і виявляються в економічному, культурному, мовному та інших аспектах. Часто в них домінують питання соціальної справедливості.

Економічні національно-етнічні відносини - відносини, що спрямовані на задоволення економічних потреб етнічних утворень.

Політичні етнонаціональні відносини стосуються передусім рівної участі всіх етнічних утворень у реалізації політичної влади в країні та вирішенні найважливіших проблем державного життя. Вони спрямовані на реалізацію громадянських прав і свобод представників різних етнічних груп.

Етнонаціональні відносини як сфера контактів культур різних етнічних груп в контексті збереження їх самобутності, розвитку економіки, культури етнічних груп, тобто усвідомлюваного національного самоутвердження. Націоналізм.

Сучасні етносоціальні процеси в Україні та захист прав національностей.

Міжнародна комунікація: сутність, ознаки, особливості. Кроскультурна комунікація. Культури світу за Річардом Льюїсом: моноактивні, поліактивні, реактивні. Сучасні форми крос культурної комунікації: акультурація, культурна експансія, культурна дифузія, культурний конфлікт.

Основні поняття теми:

Етнічна самоідентифікація, етнорольові процеси, етнотрансформаційні процеси, етнічна консолідація, етнічна асиміляція, ідеологічний характер національних відносин, націоналізм, кроскультурна комунікація, акультурація, культурна експансія, культурна дифузія, культурний конфлікт.

Тема 7. Суспільство і культура в сучасному глобальному просторі.

Якісні зміни сучасного постіндустріального суспільства. Інформаційна сфера як сфера діяльності людей, пов'язана зі створенням, перетворенням та використанням інформації. Планетарний масштаб інформаційного середовища, котрий визначається існуванням глобальної інформаційної інфраструктури.

Інформаційна революція як вибуховий процес створення та розповсюдження новітніх інформаційних технологій (НІТ) для найбільшої продуктивності виробництва, раціональної організації та ефективного використання інформації. Світ в умовах інформаційної революції.

Характерні риси інформаційного суспільства: зростання ролі інформації та знань в житті суспільства; збільшення частки інформаційних комунікацій та послуг у внутрішньому валовому продукті; створення інформаційного простору. Кіберкультурна реальність – формування глобальних комунікативних мереж. Інтернет. Соціальні мережі.

Кардинальні зміни усіх сфер життя інформаційного суспільства. Зміна форм мислення та світосприйняття. Формування в інформаційному суспільстві «індустрії знань», втрата в промисловості визначальної ролі безпосередньо економічної складової. Життя людини у стані перманентного пристосування до швидких змін. Глобальні соціальні мережі як простір для особистої самореалізації.

Феномен «стиснення простору і часу», тотальної мобільності та швидкості як сукупність глобалізаційних персоналізованих ефектів сучасної соціокультурної динаміки.

Проблема глобальних інтервенцій у національну культуру – гомогенізація економічної, політичної та культурної діяльності. «Макдональдизація» як модель глобальної гомогенізації.

Основні поняття теми:

Інформаційна революція, новітні інформаційні технології, інформаційна сфера, інформаційне суспільство, кіберкультурна реальність, глобальні комунікативні мережі, «індустрія знань», феномен «стиснення простору і часу», глобальна гомогенізація, «Макдональдизація».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Тема 8. Політична характеристика суспільства.

Політичний розвиток суспільства. Сутність влади. Види влади залежно від засобів здійснення: економічна, соціальна, політична, духовно-інформаційна, сімейна тощо. Поділ державної влади на законодавчу, виконавчу та судову.

Особливості політичної влади. Концепції влади: телеологічна, реляціоністська, системна, біхевіористська, психологічна.

Форми політичної влади (за критерієм головного суб'єкта правління).

Легітимність влади. Правомірність існуючої влади. Ознаки легітимності політичної влади. Причини легітимізації влади. Типи легітимності політичної влади: ідеологічний, структурний, персоналізований.

Політичні відносини. Сутність та особливості політичних відносин. Сутність політичних відносин становить питання про політичну владу, використання її в інтересах кожної з соціальних груп, держави, суспільства в цілому. Типологія політичних відносин.

Основні форми політичних відносин полягають у надзвичайній різноманітності проявів, глибокій зумовленості соціально-економічними відносинами і культурним рівнем суспільства, визначеністю політичними інтересами і політичними потребами, втіленням у політичних відносинах факту управління, регулювання відносно всіх інших видів суспільних відносин, у прямому або непрямому впливі на систему суспільних відносин, охопленні широких мас, спільнот, значному впливі на функціонування всіх структур політичної системи суспільства. Політичне співробітництво і політичний конфлікт. Поняття політичного конфлікту. Міжкласові конфлікти. Міжетнічні конфлікти. Політичні конфлікти в Україні.

Політична культура як основний чинник, що визначає політичну поведінку індивідів і соціальних спільностей, надаючи їм певного змісту і спрямування.

Сутність політичної культури. Структура політичної культури.

Поняття політичної свідомості. Політична психологія та ідеологія. Буденна й теоретична політична свідомість. Індивідуальна, групова й масова свідомість.

Типи і функції політичної культури. Типологія політичної культури Г. Алмонда і С. Верби. Типологія політичної культури Є. Вятра.

Вплив політичної культури на політичну систему. Функції політичної культури.

Основні поняття теми:

Влада: економічна, соціальна, політична, духовно-інформаційна, сімейна тощо. Законодавча, виконавча та судова влада. Форми політичної влади (за критерієм головного суб'єкта правління). Легітимність влади. Політичні відносини. Політична культура, політична свідомість, політична ідеологія; буденна й теоретична політична свідомість; індивідуальна, групова й масова свідомість, політична участь, патріотизм.

Тема 9. Держава. Основні етапи розвитку української державності.

Держава – основний інститут політичної системи суспільства. Історичні концепції походження держави: теологічна, патріархальна, теорія суспільного договору, конфліктно-насильницька, класова, психологічна. Ознаки держави та її сутність. Типи держави: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Зовнішні та внутрішні функції держави. Держава і влада. Історичні системи державної влади.

Поняття політичного режиму. Політичний режим, форма правління і форма державного устрою. Політичний режим як форма взаємодії держави і громадянського суспільства. Політичний режим як система засобів і методів реалізації політико-владних відносин. Основні (демократичний та недемократичний (тоталітарний, авторитарний) та перехідні (автократичний, анархічний, охлократичний, партократичний) типи політичних режимів. Поняття демократії, авторитарності й тоталітарності: діалектика взаємовідносин.

Демократія як форма організації суспільних взаємодій. Пряма (безпосередня) та представницька демократія. Історичні форми демократії: рабовласницька, феодальна, буржуазна, соціалістична. Демократія і право. Правовий та неправовий характер демократичного режиму. Забезпечення прав політичних меншин як теоретична і практична проблема сучасного правового демократичного політичного режиму.

Загальна характеристика авторитарного політичного режиму. Суттєві особливості тоталітарного політичного режиму. Особа в тоталітарному суспільстві. Історична практика тоталітаризму. Радянський соціалізм та німецький фашизм як різновиди тоталітарного режиму: спільне й відмінне.

Перші державні утворення на території сучасної України. Рабовласницькі держави Північного Причорномор'я. Київська Русь – ранньофеодальна монархія. Норманська і пантюркістська теорії.

Формування українського народу та його боротьба за власну соборну державність. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Росії, Польщі та інших держав. Державно-правові інститути Запорозької Січі: функції військової, адміністративної та судової влади обіймала Січова Рада, виборність посад, елементи поділу влад – законодавчої (загальне зібрання або військова рада), виконавчої (кошовий отаман або гетьман, січова або генеральна старшина) та судової (військовий або генеральний суддя).

Україна – Гетьманщина, Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій.

Державотворчі пошуки 1917-1920 рр. Українська Народна Республіка(УНР), гетьманат П.Скоропадського, Директорія.

Радянська Україна.

Україна після проголошення незалежності. Концепції державного устрою України. Конституція України (1996р.) про державний лад української держави. Проблема та концепції суверенітету держави.

Основні поняття теми:

Держава. Теологічна концепція походження держави, патріархальна концепція походження держави, теорія суспільного договору, конфліктно-насильницька, класова, психологічна концепції походження держави. Політичний режим, форма правління і форма державного устрою. Демократичний, тоталітарний, авторитарний політичний режим. Демократія пряма (безпосередня) та представницька. Рабовласницька демократія, феодалська, буржуазна, соціалістична демократія.

Тема 10. Правова держава. Громадянське суспільство.

Історичні трактування категорії правової держави. Сутність сучасної концепції правової держави. Правова держава та громадянське суспільство. Ознаки правової держави: верховенство правового закону, реальність прав і свобод індивідів, організація і функціонування суверенної влади на основі принципу поділу влади.

Принцип розподілу влади. Законодавча, виконавча, судова влади та їх взаємодія.

Правова держава та право. Первинність – зверхність права. Підлеглість держави праву. Правова держава і народ. Народ – творець права. Громадянин в правовій державі. Закон і право. Відповідність законів праву. Правова держава і держава законності.

Міра рівності прав і свобод, обов'язків та відповідальності громадян в правовій державі. Суверенність правової держави.

Громадянське суспільство. Правова держава та громадянське суспільство.

Структура громадянського суспільства: економічна основа – приватна власність на засоби виробництва, соціальна складова – переважання так званого середнього класу суспільства як прошарку людей з відносно високим рівнем матеріального достатку, політична складова – недержавні політичні інститути, основними з яких є політичні партії, громадські організації, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, духовна складова характеризується ідеологічною багатоманітністю.

Становлення громадянського суспільства в Україні.

Основні поняття теми:

Правова держава, правовий закон, права і свободи індивіда. Принцип розподілу влади. Правова держава. Громадянське суспільство. Структура громадянського суспільства, приватна власність на засоби виробництва, середній клас, недержавні політичні інститути, громадські організації, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, ідеологічна багатоманітність.

Тема 11. Геополітика. Україна в сучасному геополітичному просторі.

Багатоукладність та багатокультурність сучасного світу: формування й розвиток північноатлантичного, тихоокеанського, євразійського, «південного» політичних просторів, а також двох просторів, що виходять за рамки звичної географічної картографії – глобалізований простір і простір країн, чії соціальноінституціональні організації не витримують пресингу нових глобальних процесів.

Геополітична мапа світу. Предмет геополітики. Геополітика – комплексна багаторівнева наука і навчальна дисципліна. Рівні геополітичного аналізу подій: глобальний, регіональний, субрегіональний і внутрішньодержавний.

Предметне поле геополітики. Місце й роль геополітики в системі забезпечення національної, європейської, міжнародної і глобальної безпеки.

Глобальні геополітичні та геостратегічні концепції (Концепція Мегана-Маккіндера; Концепція «Євразійського узбіччя» Н.Спайкмена; Цивілізаційна концепція С.Гантінгтопа та головні принципи української геостратегії; Концепція «Великої шахівниці» З.Бжезінського).

Американські геополітичні та геостратегічні доктрини (Доктрина Монро; Американські доктрини другої половини ХХ ст.).

Російські геополітичні і геостратегічні теорії та доктрини (Теорія «третього Риму»; Доктрина панславізму; Євразійська доктрина; Правозахисна доктрина; Імперіалістична доктрина А. Дугіна).

Геополітичні концепції та доктрини України («Східна» геополітична доктрина; «Західна» геополітична доктрина; Балтійсько-чорноморська доктрина С. Рудницького; Чорноморська доктрина Ю. Липи).

Сучасні геополітичні орієнтири України та її місце на мапі світу.

Основні поняття теми:

Політика, влада, багатоукладність світу, геополітика, глобальні політичні концепції.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиниць	Модуль I		Модуль II		Модуль III	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість балів	Кільк. одиниць	Макс. кількість балів	Кільк. одиниць	Макс. кількість балів
1	Відвідування лекцій	1	3	3	4	4	4	4
2	Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3	4	4
3	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	3	30	3	30	4	40
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20	4	20
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом		70	-	76	-	82	-	93
Максимальна кількість балів		251						
Розрахунок коефіцієнта		60/251=0.239						

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Різновидами самостійної роботи є:

- вивчення лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- індивідуальна та групова робота на практичних заняттях;

- підготовка творчих робіт (есе, виступу на конференції та ін.);
- систематизація теоретичних та практичних знань перед модульними контрольними роботами та заліком.

Контроль виконання самостійної роботи відбувається при обговореннях на семінарах, при написанні модульних контрольних робіт, ПМК.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Соціально-економічна палітра регіону...	4	5
2	Етнонаціональна палітра регіону...	6	5
3	Політична палітра регіону...	4	5
4	Україна і Росія – проблеми геополітики.	4	5
5	Суспільна мораль у глобальному світі.	4	5
6	Предметне поле геополітики	4	5
7	Глобальні проблеми сучасності.	2	5
8	Сутність політичної культури.	2	5
9	Буденна й теоретична політична свідомість.	4	5
10	Маргінальність як соціальна проблема.	4	5
11	Сучасні геополітичні орієнтири України.	4	5
	Разом	42	55

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань (тематика):

1. Безробіття молоді в Україні і шляхи його подолання.
2. Взаємовідносини України і Європи як проблема розвитку європейської історії.
3. Вплив масової культури на формування духовних цінностей нації.
4. Вплив неформальних молодіжних об'єднань на формування молоді людини як особистості.
5. Вплив соціальних інститутів освіти на формування молодого покоління України.
6. Впровадження медичного страхування в Україні як чинник розв'язання соціальних проблем у сфері охорони здоров'я.
7. Гібридна війна – новий вид політичної експансії.
8. Демографічні особливості розвитку глобального суспільства.
9. Доступність соціального житла для молоді сім'ї.
10. Занепад «культури села»: шляхи виходу із кризи.
11. Інтернет: універсальне джерело знань чи всесвітня «наркотична» павутина.
12. Конфлікт на Сході України в контексті українського шляху розвитку.
13. Легалізованість абортів в Україні.
14. Легалізованість сектантських релігійних організацій в Україні і їх вплив на релігійну свідомість громадян.
15. Маргінальність як соціальна проблема.
16. Масові розлучення як фактор соціальної нестабільності в суспільстві.
17. Матеріальна незахищеність молоді сім'ї та шляхи її подолання.

18. Міжцивілізаційні впливи: традиції і інновації в сучасному розвитку.
19. Місце й роль України в сучасному європейському просторі – Нова Європа чи сировинний придаток.
20. Місце й роль України в сучасному пострадянському просторі – лідер чи аутсайдер.
21. Мовне середовище у національних вищих навчальних закладах України на поч. ХХІ ст.
22. Насильство в сім'ї та шляхи його подолання.
23. Насильство у школі та шляхи його подолання.
24. Парадокси глобальної і регіональної (національної) безпеки.
25. Попередження та розв'язання конфліктів між керівниками і підлеглими у невиробничих колективах.
26. Проблеми глобалізації інформаційного простору.
27. Проблеми формування єдиної української еліти.
28. Російська мова – державна мова: перспектива введення до основного закону України.
29. Фінансова і правова незахищеність найманих працівників на приватному підприємстві.
30. Цивілізаційний вибір України.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- а) *Методи усного контролю*: робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквиум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.
- б) *Методи письмового контролю*: вхідні тести, практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація особистого проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі

(дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.

- в) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю*: мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART-технологій.
- г) *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№	Вид діяльності	Кількість балів
1	<i>Усна відповідь на семінарському занятті/ письмова відповідь на практичному занятті</i>	<i>0-10 (разом 100)</i>
2	<i>Відвідування лекцій</i>	<i>0-11 (разом 11)</i>
3	<i>Відвідування семінарських занять</i>	<i>0-01 (разом 10)</i>
4	<i>МКР</i>	<i>0-25 (разом 75)</i>
5	<i>Самостійна робота</i>	<i>0-5 (разом 55)</i>
Підсумковий бал		<i>0-251 (без іспиту)</i>
Коефіцієнт		<i>0,239(до іспиту)</i>
6	<i>Іспит</i>	<i>0-40 (разом 40)</i>

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою семестрового контролю є екзамен, який відбувається у формі тестів та письмової роботи. Екзаменаційна роботи оцінюється в 40 балів. Підсумковий бал (100 балів) складається з 60 балів поточного контролю та 40 балів екзамену.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Поняття про суспільство.
2. Типологізація суспільства.
3. Соціальні суб'єкти та соціальні об'єкти.
4. Суспільство як цілісна система.
5. Складові елементи соціальної системи.

6. Поняття соціальної структури суспільства.
7. Типологія елементів соціальної структури.
8. Поняття соціальної стратифікації. Поняття про середній клас.
9. Соціальні ролі та статуси.
10. Соціальні групи та соціальні спільноти.
11. Соціально-класова та соціально-етнічна, соціально-демографічна, соціально-територіальна, соціально-професійна структура суспільства.
12. Соціальна мобільність.
13. Поняття соціального інституту. Соціальні інститути як засоби організації, управління та регулювання системи суспільних відносин.
14. Структура соціальних інститутів та механізми їхнього функціонування.
15. Типи соціальних інститутів (держава, право, економіка).
16. Типи соціальних інститутів (церква, освіта, сім'я, ЗМІ).
17. Функції соціальних інститутів
18. Культура та цивілізація
19. Поняття про соціальну самоорганізацію та організаційну культуру.
20. Поняття про суспільний та соціальний прогрес.
21. Особливості соціальних взаємозв'язків.
22. Формування і сутність соціальних контактів і відносин.
23. Поняття особистості.
24. Фактори, що впливають на формування особистості (біологічна спадковість, фізичне оточення, культура, груповий досвід та унікальний індивідуальний досвід).
25. Особистість і процес соціалізації.
26. Поняття про соціальний конфлікт. Види конфліктів.
27. Специфіка соціального конфлікту та способи його вирішення.
28. Поняття та загальна характеристика етнонаціональних утворень.
29. Нація та національна держава – сутність та характерні ознаки.
30. Національна держава, етнонаціональні відносини.
31. Політичний режим, форма правління і форма державного устрою.
32. Демократія. Основні парадигми демократії.
33. Поняття “громадянське суспільство”, “громадянин”. Передумови формування громадянського суспільства в Україні.
34. Поняття та сутність правової держави. Передумови формування правової держави в Україні.
35. Історичні концепції походження держави.
36. Ознаки держави.
37. Форми державного правління.
38. Форми державного устрою.
39. Характеристика функцій держави.
40. Принцип розподілу влади. Законодавча, виконавча, судова влади та їх взаємодія.
41. Сутність та види політичних відносин.
42. Київська Русь – характер і сутність держави.

43. Литовсько-Руська держава – сутність держави.
44. Українські землі в складі Речі Посполитої.
45. Державно-правові інститути Запорозької Січі.
46. Гетьманська держава - правові та владні структури (XVII ст.).
47. Характеристика українських державних утворень 1917-1920 рр.
48. Поняття нації. Національна політика незалежної України. Проблеми відродження та перспективи розвитку української нації. Закон України “Про громадянство”.
49. Типи і функції політичної культури.
50. Теорія зовнішньої політики. Основні типи міжнародних політичних систем і організацій.
51. Міжнародні організації та їх роль у розв’язанні конфліктних і кризових ситуацій. Глобальні проблеми і політика глобалістики.
52. Геополітичне становище України. Основні напрямки зовнішньої політики України на сучасному етапі.
53. Глобальні аспекти сучасного способу життя.
54. Світ в умовах інформаційної революції.
55. Інформаційне суспільство та його характерні особливості.
56. Макдональдизація як модель культурної гомогенізації.
57. Культура в глобальному просторі: мобільність та швидкість.
58. Формування політичного середовища в Україні в умовах політичної глобалізації.
59. Вестернізація мас-культури та Україна.
60. Характеристика пострадянського медіа культурного простору.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного

		доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	XIX		
Модуль	Змістовний модуль I			Змістовний модуль II				Змістовний модуль III			
Кількість балів за модуль	76			82				93			
Лекції	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11
Бали за відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Бали за роботу на семінарі	10	10	10	10	10	10		10	10	10	10
Бали за відвідування семінарів	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1
Бали за самостійну роботу	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)				Модульна контрольна робота (25 балів)			
Підсумковий контроль	ІСПИТ (40 балів)										

8. Рекомендовані джерела

- а) джерела, які наявні у бібліотечних фондах Університету, основна література:
1. Європейський словник філософій – К.: Дух і літера, 2011. – 570 с.
  2. Філософія, політологія, соціологія. Практикум для самостійної роботи студентів [Текст] : навч. посіб. / [А. В. Сагун та ін.] ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – Київ : КНУТД, 2017. – 259 с.
  3. Людина і соціум у глобалізованому світі: монографія / Чаплигін О.К., Корабльова Н.С., Дорошкевич А.С., Маркозова О.О. та інші / за ред. проф. Чаплигіна О.К. – Х.: ХНАДУ, 2012. – 340 с.
  4. Гелей, С. Політологія [Текст] : навч. посібник / С. Гелей, С. Рутар. - К. : Знання, 2009. – 415 с.
  5. Горбач Олександр, Демчишак Руслан Політологія: навчальний посібник. – Львів: ЛДІНТУ ім. В. Чорновола, 2011. – 264 с.
  6. Білорус О. Глобалізація і національна стратегія України / О.Білорус. – К.: Батьківщина, 2001. – 300 с.
  7. Людські цінності і толерантність у сучасному світі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів – К.: Київ ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 278 с.
- б) додаткова література:
1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное обществах / Д.Белл; пер 18 английского, изд. 2-е, испр. и доп. // Опыт социального прогнозирования. – М.: Academia, 2004. – 956 с.
  2. Бодрийяр Жан. Общество потребления. Его мифы и структуры. / Ж. Бодрийяр. – М.: Республика; Культурная революция, 2006. – 269 с.
  3. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський – К.: Наукова думка, 1991. – 485 с.
  4. Гумилев Л. Н. Древняя Русь и Великая степь / Л. Н. Гумилев. – М.: Мысль, 1992. – 781 с.
  5. Гумилев Л. Н. Ритмы Евразии. Эпохи и цивилизации / Л. Н. Гумилев. – М.: Экопрос, 1993. – 576 с.
  6. Іванова К.А. Зміни в культурі як глобальна проблема / К.А. Іванова – Х.: Золоті сторінки, 2010. – 224 с.
  7. Концепція сталого розвитку України [Текст] / В. В. Волошин [та ін.]. – К.: НАН України, 2000. – 17 с.
  8. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек. / Г. Маркузе; Пер. с англ., А.А. Юдина. – М: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 526 с.
  9. Многоликая глобализация / под ред. П. Бергера и С. Хантингтона. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.
  10. Назарчук А.В. Этика глобализирующегося общества / А.В. Назарчук – М.: Директмедиа Паблишинг, 2002. – 380 с.
  11. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет; пер. с исп.]. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 509 с.

12. Тойнби Дж. А. Постижение истории: Избранное [Текст] / А. Дж. Тойнби: пер. с англ. Е.Д. Жаркова; под ред. В.И. Уколовой и Д.Э. Харитоновича. – М.: Айрис-Пресс: Рольф, 2001. – 637 с.
13. Тоффлер Е. Третья хвиля / Е.Тоффлер ; пер.з англ. А.Євса. – К.: Всесвіт, 2000. – 475 с.
14. Філософія сьогодні / за ред. Ульріха Бьома. – К.: Альтер прес, 2003. – 168 с.
15. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Фукуяма Ф.; пер. с англ. М.Б. Левина. – М.: Полиграфиздат. – 592 с.

9. Додаткові ресурси

9.1. Програмне забезпечення та Інтернет-ресурси:

1. Вальденфельс Б. Между культур. – [Электронный ресурс] /<http://anthropology.rinet.ru/old/6/wald.htm>
2. Гэлбрейт Д. Жизнь в наше время /Гэлбрейт Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bookall.ru/blaaaew.html galbrait.rar
3. Радіонова Н. В. Національна ідентичність перед викликами глобалізації: (на матеріалі Слобожанщини) – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu/Filos/2008_28/23.html
4. <http://www.politdumka.kiev.ua/> – політичне інтернет-видання Інституту посткомуністичного суспільства і журналу «Політична думка»
5. <http://www.politik.org.ua/> – сайт Українського центру політичного менеджменту
6. <http://www.icps.kiev.ua/> library – сайт міжнародного центру перспективних досліджень
7. <http://www.ucipr.kiev.ua/> – сайт українського незалежного центру політичних досліджень
8. <http://www.politics.ellib.org.ua/> – онлайн бібліотека з політології та політичних наук

9.2. Методичне забезпечення

На заняттях і під час самостійній роботі студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

1. Суспільно-політичні студії. Робоча навчальна програма. – К.: Видавництво «Університет» КУ імені Б.Д. Грінченка, 2019. – 26 с.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Навчальні посібники, підручники, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації з курсу «Суспільно-політичні студії».
4. Плани семінарських занять та завдання для самоконтролю.
5. Роздатковий матеріал у вигляді таблиць, схем, діаграм і графіків.

6. Тексти праць, законодавчо-нормативні акти, статистичні дані (наявні у читальній залі та у електронному варіанті).
7. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
8. Перелік тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
9. Презентації.
10. Нормативні акти України, РЄ, ЄС, ООН.

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).